

Vergaderjaar 2008–2009

22 894

Preventiebeleid voor de volksgezondheid

Nr. 212

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 20 januari 2009

In de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport¹, bestond er bij enkele fracties behoefte een aantal vragen ter beantwoording voor te leggen aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de brief van 17 december 2008 inzake voortgang en knelpunten rookvrije horeca (Kamerstuk 22 894, nr. 206).

De op 16 december 2008 toegezonden vragen zijn met de door de minister bij brief van 20 januari 2009 toegezonden antwoorden hieronder afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Smeets

De griffier van de commissie,
Teunissen

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Kant (SP), Snijder-Hazelhoff (VVD), Ferrier (CDA), ondervoorzitter, Joldersma (CDA), De Vries (CDA), Smeets (PvdA), voorzitter, Van Miltenburg (VVD), Schippers (VVD), Smilde (CDA), Koşer Kaya (D66), Willemse-van der Ploeg (CDA), Van der Veen (PvdA), Schermers (CDA), Van Gerven (SP), Wolbert (PvdA), Heerts (PvdA), Zijlstra (VVD), Ouwehand (PvdD), Agema (PVV), Leijten (SP), Bouwmeester (PvdA), Wiegman-van Meppelen Scheppink (CU), Sap (GL) en Vacature (SP).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Van Velzen (SP), Neppéus (VVD), Atsma (CDA), Aasted Madsen-van Stiphout (CDA), Ormel (CDA), Van Dijken (PvdA), Verdonk (Verdonk), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Vietsch (CDA), Van der Ham (D66), Uitslag (CDA), Gill'ard (PvdA), Omtzigt (CDA), Langkamp (SP), Vermeij (PvdA), Arib (PvdA), De Krom (VVD), Thieme (PvdD), Bosma (PVV), Luijben (SP), Tichelaar (PvdA), Ortega-Martijn (CU), Halsema (GL) en De Wit (SP).

Inhoudsopgave

blz.

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
II. Reactie van de minister	6

I. VRAGEN EN OPMERKINGEN VANUIT DE FRACTIES

Vragen en opmerkingen van de CDA-fractie

1

Kan worden aangenomen dat momenteel nog steeds 15% van de cafés een rookruimte heeft ingericht, zoals blijkt uit de gegevens van het VWA eerder dit jaar, en in hoeverre komen deze gegevens overeen met het aantal rookruimten in cafés in het recente onderzoek van TNS-NIPO? Is er ook meer bekend over de soort cafés die wel een rookruimte hebben en de cafés die dat niet hebben?

2

In hoeverre geldt momenteel in het handhavingsbeleid nog steeds het principe dat als iemand het rookverbod overtreedt hij of zij in de gelegenheid moet worden gesteld om de overtreding op te heffen zoals vermeld in de brief? Geeft de VWA daarbij ook advies wat er moet worden gedaan om de overtreding op te heffen?

3

Komt de VWA na het geven van een waarschuwing in principe altijd terug voor herinspectie en wordt bij die herinspectie een boete opgelegd als het rookverbod nog steeds wordt overtreden en wanneer vindt dan de volgende herinspectie plaats?

4

Hoe handelt de VWA wanneer zij aanloopt tegen zaken die niet precies in de handleiding rookvrije horeca zijn geregeld en hoe wordt voorkomen dat de VWA-medewerkers in de ene regio daarbij anders optreden dan in een andere regio oftewel: hoe wordt ervoor gezorgd dat informatie bij de VWA onderling met elkaar gedeeld?

5

Tegen welke knelpunten loopt de VWA momenteel aan bij de handhaving en welke mogelijkheden ziet u om die knelpunten aan te pakken?

6

In hoeverre controleert de VWA behalve de cafés momenteel ook de coffeeshops en de illegale keten/schuurfeesten en zal die controle binnenkort worden geïntensiveerd?

7

In hoeverre is bij het onderzoek van TNS-NIPO rekening gehouden met of cafés zich wel of niet houden aan het rookverbod en daarin al dan niet illegaal roken toestaan?

8

Hoe verklaart u de omzetsdaling binnen de gehele deelsector cafés en in welke mate verwacht u dat die omzetsdaling te maken heeft met de invoering van rookvrije horeca?

9

Klopt de conclusie dat de omzetontwikkeling niet afhankelijk is van het wel of niet hebben van een rookvoorziening ook wanneer de rook-

voorzieningen worden uitgesplitst naar de aard van de rookvoorziening en het al dan niet illegaal toestaan van roken in het café?

10

Wat is er bekend uit buitenlands onderzoek naar invoering rookvrije horeca over het verloop van omzetc ontwikkelingen na 3 maanden, na een half jaar, na een jaar en daarna?

11

Is uit buitenlands onderzoek bekend hoe lang het duurt voordat rokers in cafés hun rookpatroon aanpassen en het normaal vinden zich af te zonderen voor het roken van een sigaret?

12

Voor kleine horecabedrijven is het volgens de minister niet per definitie onmogelijk om een rookvoorziening te maken; hoe kunnen de kleine cafés de mogelijkheden verkennen om in hun kleine café een goedgekeurde rookvoorziening te maken?

13

Kan de minister toelichten wat wordt bedoeld met het kijken naar nieuwe ontwikkelingen op het gebied van rookvoorzieningen en het open staan voor creatieve en innovatieve oplossingen? Op welke wijze kan de branche te weten komen of een nieuwe creatieve oplossing al dan niet kans maakt als rookvoorziening te worden goedgekeurd (p. 15)?

Vragen en opmerkingen van de PvdA-fractie

De minister geeft in zijn brief een voorlopig beeld van de ontwikkelingen rond de rookvrije horeca, waarbij de leden van deze fractie de volgende vragen hebben.

14

De minister schrijft over een wijziging in het handhavingsbeleid, van waarschuwen naar direct boetes opleggen in geval van moedwillige overtreding tot de wijziging vanaf 1 december 2008 dat de VWA in samenwerking met het OM gebruik zal gaan maken van de Wet op de Economische Delicten. De minister geeft wel aan hoeveel bedrijven gecontroleerd zijn door de VWA, maar niet hoeveel controleurs hierbij betrokken waren. Een grote klacht vanuit de horeca is een gebrek aan controle. Hoeveel handhavers zijn er nu actief en zijn dit naar het oordeel van de minister voldoende?

15

In de beantwoording van vragen over de begroting van VWS voor 2009 schrijft de minister dat de controles op verkoop van drank aan jongeren onder de zestien jaar achter blijft bij de planning, omdat de controleurs te druk waren met het naleven van het rookverbod. Op 19 juni 2008 heeft de minister naar aanleiding van de motie Bouwmeester, waarin werd gevraagd de Kamer te informeren over het zelfcontrolesysteem (27 565, nr. 68), gezegd dat hij de motie zag als een aan hem verzoek om het CBL aan te moedigen te komen tot hantering van de meest effectieve methode voor handhaving van de grens van 16 jaar, en dat de leden van het CBL vooral zelf gestimuleerd moeten worden te komen tot effectieve maatregelen. Werkt dit zelfcontrolesysteem dan nu niet voldoende zodat toch extra inzet van de VWA noodzakelijk is?

16

De minister schrijft over de knelpunten die bij de vergunningaanvraag voor terrassen, gevelasbakken en dergelijk op kunnen treden hier wel de

mogelijkheid te zien om gemeenten te verzoeken de mogelijkheid te bezien of er flexibiliteit getoond kan worden bij vergunningaanvragen. Is de minister hierover al in overleg getreden met bijvoorbeeld de VNG? Zijn de gemeenten ook daadwerkelijk bereid en in de gelegenheid om deze flexibiliteit te tonen?

17

De minister heeft toegezegd te monitoren wat de effecten voor het coffeeshopbeleid zijn, aangezien de coffeeshop ook rookvrij is per 1 juli 2008. Wanneer kan de Kamer deze evaluatie verwachten? Wil de minister tevens meenemen of de gezondheidsschade is toegenomen, aangezien er in de coffeeshop alleen nog maar pure wiet gerookt mag worden en geen joint met tabak en wiet, zoals voorheen gebruikelijk is?

Vragen en opmerkingen van de SP-fractie

18

De leden van deze fractie hebben met interesse kennis genomen van de knelpunteninventarisatie rookvrije horeca. Zij zijn voorstander van het rookverbod met het oog op het belang van de rookvrije werkplek. Uit de rapportage blijkt volgens het CBS dat het omzetverlies in de horeca niet veroorzaakt wordt door de invoering van het rookverbod. Hoe verklaart de minister dat veel horeca-ondernemers de teruggang in horecabezzoek direct koppelen aan de invoering van het rookverbod?

19

Op welke manier gaat de minister de maatschappelijke onrust die er leeft onder een deel van zowel horeca-ondernemers als horecabezoekers wegnemen?

20

Is de minister bereid in een voorlichtingscampagne vooral de positieve kanten van het rookverbod te laten zien?

21

Op welke wijze gaat de minister hij er bij gemeenten op aan dringen dat zij soepel omgaan met vergunningaanvragen?

Vragen en opmerkingen van de PVV-fractie

De leden van deze hebben met teleurstelling kennisgenomen van de inhoud van de brief van de minister. Deze leden hebben nog een aantal aanvullende vragen en opmerkingen.

22

Zoals bekend is zijn deze leden tegen het rookverbod in de horeca. Zij zijn van mening dat de horeca in zijn algemeenheid op eigen initiatief voldoende inzet toonde om niet-rokers tegemoet te komen. De helft van de cafés had een rookvrij gedeelte, 60% van de restaurants, 80% van de poppodia en 20% van de discotheken. De behaalde resultaten lagen boven de streefpercentages. Het rookverbod heeft een omzetsdaling in de horeca tot gevolg gehad. Deze leden zouden dan ook terug willen gaan naar de situatie waarin horecagelegenheden zelf bepalen welk rookbeleid zij voeren. Er kan dan gewerkt worden met bordjes: groen wil zeggen dat de gelegenheid rookvrij is, rood staat voor «hier wordt gerookt». Wat vindt de minister hiervan?

23

Deze leden zijn van mening dat de wet gehandhaafd moet worden. Toch hebben zij nog enkele vragen m.b.t. de handhaving. De horeca-

ondernemer wordt beboet, indien een bezoeker zich niet aan het rookverbod houdt. Maar is een horecaondernemer überhaupt bevoegd om de wet te handhaven, en is het houdbaar dat hij de boete krijgt als een bezoeker zich niet aan de wet houdt?

24

Deze leden hebben het vermoeden dat de gepresenteerde omzetcijfers geen goed beeld geven van de realiteit om twee redenen. Enerzijds omdat er horeca-gelegenheden zijn die het rookverbod niet handhaven en anderzijds omdat de winter nog maar net begonnen is en omzetzakeringen nu inzetten.

Zij zijn tegen het rookverbod in de horeca, maar vinden wel dat een betrouwbare overheid fatsoenlijke ondernemers die zich aan het rookverbod hebben gehouden en daardoor failliet dreigen te gaan of al zijn gegaan moet compenseren, te meer omdat deze ondernemers zich onvoldoende hebben kunnen voorbereiden omdat het besluit in de minister-raad halverwege 2007 werd genomen en het rookverbod halverwege 2008 al een feit was. Deelt de minister deze mening? Zo ja, op welke wijze gaat de compensatie gestalte krijgen? Zo nee, waarom niet?

25

Bij punt 2 wordt gesteld dat de concentratie cotinine in lichaamsvloeistoffen bij niet-rokende werknemers zwaar is gedaald in andere landen. Hoeveel procent van de werknemers in de horeca in die landen is niet rokend en hoeveel procent van de horeca werknemers in Nederland is niet-rokend?

26

Tevens wordt bij punt 2 gesteld dat het aantal hartaanvallen drastisch is gedaald in New York, Italië en Schotland. Is er volgens de minister een mogelijkheid dat andere factoren hier ook invloed op zouden kunnen hebben? Zo ja, welke?

27

Bij punt 4 wordt gesteld dat de omzetzakering gemiddeld 4% in de maanden juli en augustus 2008 was ten opzichte van juli en augustus 2007. Voor hoeveel horecabedrijven betekent een omzetzakering van 4% een faillissement?

28

Volgens het CBS stegen de prijzen het eerste, tweede en derde kwartaal van 2008 respectievelijk met 3,1%, 4,1% en 3,7%. Wat is de oorzaak van deze prijsstijgingen?

29

Wat was de reden van de trendbreuk van de omzetzakering in de horeca in het vierde kwartaal van 2007?

30

Is het niet logisch dat het percentage cafés en discotheken dat een omzetzakering meldt hoger ligt dan bij restaurants omdat van de restaurants 60% al een rookvrij gedeelte had?

31

Er wordt gesteld dat de dalende trend van het aantal horeca-faillissementen zich door zet sinds het rookverbod. Deelt de minister de mening dat het infantiel is om zo'n uitspraak te doen omdat horeca-ondernemers fatsoenlijke mensen zijn en geen criminelen, en niemand van hen failliet zou hoeven te gaan door een van bovenaf door de overheid en kort van tevoren opgelegd rookverbod?

32

Hoeveel horecaondernemingen hebben een extra lening aangevraagd om het hoofd boven water te houden?

33

De minister stelt dat er relatief weinig bedrijven zo klein zijn dat er geen rookruimte verwezenlijkt zou kunnen worden. Wat wil de minister hiermee zeggen? Moeten deze ondernemers het dan zelf maar uitzoeken? Hoeveel horecazaken zijn kleiner dan 70m², en hoeveel kleiner dan 100m²?

34

Er wordt gesteld dat het voor een kleiner horecabedrijf niet per definitie onmogelijk is een rookvoorziening te maken. Komt de minister wel eens in een café? Zo nee, waar baseert u dit dan op?

35

De minister ziet wel de mogelijkheid om gemeenten te verzoeken om te bezien of er flexibiliteit getoond kan worden bij vergunningaanvragen. Hoe ziet de minister deze flexibiliteit?

II. REACTIE VAN DE MINISTER

Antwoorden op vragen en opmerkingen van de CDA-fractie

1

Uit de rapportage van TNS-NIPO blijkt dat 29 tot 34% van de cafés naar eigen zeggen binnen een rookvoorziening heeft. Voor restaurants ligt dit tussen de 6 en 8%. Als de gegevens voor cafés en restaurants worden samengevoegd, ligt het percentage bedrijven dat binnen een rookvoorziening heeft tussen de 16 en 19%. De VWA meldt lagere percentages op basis van de inspectiegegevens, maar deze zijn niet gebaseerd op een representatieve steekproef. Volgens de cijfers van de VWA ligt het percentage cafés, discotheken en zalencentra met een rookruimte tussen de 12 en 15%. Voor restaurants, eetcafés en lunchrooms ligt het percentage bedrijven met een rookruimte tussen de 5 en 10%.

Een reden voor het verschil kan zijn dat de VWA zich sinds 1 oktober 2008 vooral richt op de «natte horeca» en zich focust op «hot spots», dat wil zeggen horecagelegenheden waarvan op basis van onder meer klachten, mediaberichten of eerdere inspecties duidelijk is dat de regelgeving niet of slecht wordt nageleefd. Het kan zijn dat deze groep juist minder cafés met een rookruimte omvat.

2

Ik heb er voor gekozen om vanaf 1 juli 2008 weliswaar direct over te gaan tot handhaven, maar in eerste instantie alleen waarschuwingen uit te laten delen door de VWA. Dit om iedere horecaondernemer in de gelegenheid te stellen om de overtreding op te heffen. Sinds oktober 2008 is de VWA daar waar sprake is van bewust, moedwillige overtreding van het rookverbod direct boetes op gaan leggen. Ik ben van mening dat als een horecagelegenheid de wet niet naleeft en ook niet de intentie heeft om dat te gaan doen, de overheid dan niet kan volstaan met een waarschuwing. Voor horecagelegenheden die hun uiterste best doen om de regelgeving goed na te leven, maar waar desondanks sprake is van een overtreding, geldt nog steeds het principe dat eerst een waarschuwing wordt gegeven om ondernemers de gelegenheid te bieden de overtreding op te heffen. In dergelijke gevallen geeft de VWA een nalevingadvies en wordt inderdaad volstaan met het geven van een schriftelijke waarschuwing.

3

De VWA komt altijd terug voor een herinspectie na het geven van een waarschuwing. Een herinspectie vindt plaats binnen drie maanden. Als het rookverbod dan nog steeds wordt overtreden, wordt een boete opgelegd. Zolang bij herinspectie nog steeds een overtreding wordt geconstateerd, zal er op een later moment wederom worden geïnspecteerd.

4

De handhaving van de rookvrije horeca wordt centraal aangestuurd. Vragen worden neergelegd bij de ontwikkelafdeling. Het antwoord wordt geformuleerd na inwinnen van (juridisch) advies en via alle betrokken teamleiders eenduidig teruggekoppeld aan de controleurs. Via deze interne procedure en veelvuldig contact met het kerndepartement wordt zoveel mogelijk voorkomen dat controleurs in de ene regio anders optreden dan in een andere regio.

5

Controleurs van de VWA krijgen regelmatig te maken met bedreigende situaties die hun werkzaamheden kunnen bemoeilijken. De VWA kan hierbij gelukkig rekenen op politieondersteuning, maar ik wil hier nogmaals benadrukken dat het bedreigen van controleurs die gewoon hun werk doen absoluut onacceptabel is. Verder komt het voor dat horecaondernemers elkaar waarschuwen als zij het vermoeden hebben dat de VWA in hun regio controleert. De gewaarschuwde horecaondernemers heffen een eventuele overtreding in veel gevallen dan (tijdelijk) op.

Een ander punt was de doorlooptijd die gemoeid is met het opleggen van bestuurlijke boeten. Ik heb tijdelijke extra administratieve krachten ingezet om de doorlooptijd van boeterapporten met ongeveer een maand te bekorten. Ook draag ik er zorg voor dat bij de afhandeling van bezwaarschriften geen vertraging ontstaat. Tot slot zijn er horecagelegenheden die ook na enkele bestuurlijke boeten de regelgeving blijven overtreden. Voor deze hardnekkige recidive is het Openbaar Ministerie ingeschakeld.

6

Coffeeshops worden voornamelijk naar aanleiding van klachten gecontroleerd. De tabaksregelgeving is niet van toepassing op hokken en keten waar het een privé-situatie betreft. Voor wat betreft het beleid omtrent hokken en keten die illegale horeca-activiteiten ontplooiën, verwijs ik u naar de uitgebreide brief die de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties u, mede namens de minister voor Jeugd en Gezin en mijzelf, op 8 januari jl. heeft gestuurd (kenmerk: 2008-0000609748).

7

TNS NIPO heeft de respondenten ook de vraag gesteld in hoeverre zij het rookverbod handhaven in hun horecagelegenheid (zie paragraaf 1.1. van het TNS NIPO rapport). Van de horecaondernemers geeft 79% aan dat zij zich altijd aan het rookverbod houden. Voor cafés ligt dit met 73% lager dan voor restaurants (87%). Verreweg de meerderheid van de sector houdt zich aan het rookverbod en de groep die zich consequent niet aan de maatregel houdt (5% van de onderzoekspopulatie) is als steekproef te klein om nadere, verantwoorde analyses op uit te voeren.

Overigens heeft de VWA op 16 januari jl. de meest recente cijfers over de naleving gepubliceerd. Nog steeds 90 procent van alle horeca is rookvrij. Voor restaurants ligt dit percentage op 90 procent, voor cafés en discotheken op 77 procent en voor hotels op 95 procent. De naleving is daarmee vergelijkbaar met de naleving aan het eind van de zomer 2008 en is dus nog steeds goed.

8

Vele variabelen kunnen afzonderlijk en in relatie tot elkaar verklarend zijn voor een feitelijke omzetzakking. Volgens het CBS is een aantal factoren (mede) bepalend voor de omzet: prijzen, weersomstandigheden, economie, consumentenvertrouwen etc. Ik heb geen aanleiding, kennis of feiten om dit tegen te spreken.

Echter, de perceptie van de branche kan, mede gevoed door elementen die ik ook bij het antwoord op vraag 18 benoem, niet geheel overeenstemmen met wat de macro-economische en statistische verklaringen zijn vanuit kennis en feiten.

9

Het is juist dat TNS NIPO op basis van haar onderzoek concludeert dat er geen relatie is tussen de omzetzakking en het hebben van een rookvoorziening. Ook het soort voorziening lijkt van weinig invloed op de omzetzakking. Dit geldt zowel voor restaurants als voor cafés. De groep die zich consequent niet aan de maatregel houdt (5% van de onderzoekspopulatie) is als steekproef te klein om nadere, verantwoorde analyses op uit te voeren. Echter, op basis van de onderzoeksuitkomst dat de omzetzakking (zowel daling als stijging) sectorbreed gevoeld wordt, is er geen aanleiding om aan te nemen dat deze omzetzakking voor specifieke subgroepen een ander beeld zou vertonen.

10

Uit gegevens over de staat New York¹ blijkt na de invoering van de rookvrije horeca geen duidelijk effect op de ontvangen omzetbelasting van cafés en restaurants. In de eerste twee kwartalen na de invoering is er zowel voor restaurants als de cafés een daling zichtbaar (deze is iets groter bij de cafés). Maar in het derde kwartaal na de invoering is er weer een stijging van de omzetbelasting en in het vierde kwartaal is de ontvangen omzetbelasting voor zowel de restaurants als de cafés weer op hetzelfde niveau als in het kwartaal van de invoering. De omvang van deze dalingen en stijgingen ligt echter in dezelfde orde van grootte als die van dalingen en stijgingen in de jaren voorafgaand aan de invoering. Met andere woorden, de fluctuatie in de ontvangen omzetbelasting van kwartaal tot kwartaal en jaar tot jaar is voor de invoering niet anders dan na de invoering.

In Ierland was voorafgaand aan de invoering van de rookvrije horeca een daling in de omzet van cafés zichtbaar. Deze daling is in het jaar van de invoering (2004) gestabiliseerd. In 2005 is de omzet gelijk gebleven aan 2004 en in 2006 en 2007 is deze licht gestegen ten opzichte van 2004. Als hierin de prijsstijgingen worden meegenomen, is de omzet in de jaren 2005, 2006 en 2007 gestegen ten opzichte van 2004.²

11

Mij zijn daar geen gegevens van bekend, maar rokers zouden, na de invoering van het rookvrije personenvervoer en de rookvrije werkplek in 2004, gewend moeten zijn om hun rookpatroon aan te passen en niet te roken waar dat wettelijk verboden is.

12

Een rookruimte voldoet aan de regelgeving op basis van de Tabakswet als deze afsluitbaar is en voor het roken van tabaksproducten aangewezen en als zodanig aangeduid is. Daarnaast kan een ondernemer ook de mogelijkheden in de open lucht verkennen (tuin/terras). Het is vervolgens aan de (creativiteit van de) ondernemer zelf om te zien of, en zo ja hoe, een rookruimte in hun gelegenheid gecreëerd kan worden. Over de mogelijkheden kunnen zij ongetwijfeld geadviseerd worden door bedrijven die dergelijke rookvoorzieningen kunnen realiseren. Vervolgens kunnen ondernemers in overleg treden met de gemeente om hun ideeën te toetsen. Verder ga ik er

¹ RTI International, Second Annual Independent Evaluation of New York's Tobacco Control Program, 2005.

² Central Statistics Office, Statistical Yearbook of Ireland 2008, Chapter 14, Services and Distribution, 2008.

vanuit dat ook de eigen collega-ondernemers en de brancheorganisatie, Koninklijke Horeca Nederland, elkaar met raad en daad ter zijde staan.

13

Zie hiervoor ook het antwoord op vraag 12. Ik wil de creativiteit niet beperken, mits de oplossingen voldoen aan de regelgeving. De VWA zal er op toezien dat dit laatste het geval is.

Antwoorden op vragen en opmerkingen van de PvdA-fractie

14

Naast de DHT-controleurs, die werkzaam zijn op het terrein van de Drank- en Horeca wet en de Tabakswet, zijn ook levensmiddelencontroleurs en controleurs van de AID (namens de VWA) actief bij de handhaving van de rookvrije horeca. In totaal controleren 200 controleurs op naleving van het rookverbod. Ik ga er van uit dat dit voldoende is, maar dit zal ik uiteraard volgen aan de hand van de beschikbare nalevinggegevens. Op dit moment kan ik hier dus nog geen afgerond oordeel over geven. In totaal zijn inmiddels circa 13 200 bedrijven geïnspecteerd. Er zijn circa 2000 boeterapporten of processenverbaal opgemaakt.

15

Diverse supermarktketens ontwikkelen momenteel zelfcontrolesystemen om de naleving van de leeftijdsgrens van 16 jaar te verbeteren. Het voornemen de handhaving van de leeftijdsgrenzen Drank- en Horecawet te verscherpen was opgenomen in het Coalitieakkoord. Hieraan wordt onder meer invulling gegeven door tijdelijke uitbreiding van het toezicht door de Voedsel en Waren Autoriteit. Deze intensivering staat los van de hiervoor genoemde ontwikkelingen binnen de supermarktbranche.

16

In het verleden zijn er vanuit mijn departement uiteraard contacten geweest met de VNG over de invoering van de rookvrije horeca. De resultaten van het door Intraval uitgevoerde onderzoek zijn voor mij concrete aanleiding om opnieuw met VNG te overleggen. De toezegging zoals ik die in mijn brief van 16 december jl. aan u heb gedaan, zal ik ook met de VNG bespreken.

Ik wil benadrukken dat onder andere de lokale bestemmingsplannen bepalend zijn voor gemeentelijke beslissingen ten aanzien van de toekenning van vergunningen. Het eerdergenoemde onderzoek wijst uit dat er ruimte voor verbetering lijkt te zijn op het gebied van (proactieve) informatievoorziening. Het gaat dan met name om informatie omtrent mogelijkheden voor (vergunningen van) rookfaciliteiten en de mogelijkheden voor of eisen aan een rookruimte. Duidelijke, toegankelijke informatie hierover is van meerwaarde voor de horecaondernemers en kan een positief effect hebben op de kwaliteit van nieuwe vergunningaanvragen en resulteren in positieve toekenningen.

17

Dit onderzoek naar de gevolgen van het rookverbod in de horeca voor de coffeeshops wordt uitgevoerd door het Trimbos-instituut. De uitkomsten worden verwacht in juni 2009. De vergelijking van de schadelijke effecten van cannabis en tabak is evenwel complex, en het is dan ook niet mogelijk om het eventuele optreden van extra gezondheidsschade binnen het kader van dit onderzoek vast te stellen.

Antwoorden op vragen en opmerkingen van de SP-fractie

18

Allereerst speelt mee dat in de discussie over de rookvrije horeca vanaf het begin de mogelijk negatieve economische effecten een grote rol hebben gespeeld. Het geluid daarbinnen van KHN, de eigen brancheorganisatie, is steeds geweest dat de rookvrije horeca beslist negatieve gevolgen zal hebben.

Daarnaast speelt mijns inziens mee dat ondernemers als hen naar de oorzaken van dalende omzetten gevraagd wordt, eerder specifieke, externe factoren zoals de rookvrije horeca met een duidelijke invoeringsdatum zullen noemen dan interne factoren zoals stijging van de horecaprijzen of het ondernemerschap of meer algemene, externe factoren zoals een dalend consumentenvertrouwen.

19

In mijn brief van 17 december 2008 heb ik zoveel mogelijk gegevens bijeen gebracht om een goed en genuanceerd beeld te kunnen geven van de ontwikkelingen in de horeca. Hiermee hoop ik een deel van de onrust en onduidelijkheid weg te kunnen nemen. Ook heb ik aangegeven de ontwikkelingen goed te blijven volgen zodat er zicht blijft op wat er precies aan de hand is in de horeca. Die duidelijkheid is van belang zodat voor alle partijen helder is wat de feiten zijn en op basis van de feiten het gesprek aangegaan kan worden. Democratisch tot stand gekomen wetten dienen te worden nageleefd en gehandhaafd. Een deel van de onrust bij horecaondernemers wordt dan ook juist veroorzaakt door ondernemers die de regelgeving niet naleven.

20

Voorafgaand aan de invoering van de rookvrije horeca, sport en kunst/cultuur heeft via Postbus 51 een campagne plaatsgevonden om iedereen tijdig te informeren. Hierbij ging het onder meer om radio- en TV-spots. Ook is in nauw overleg met de betrokken sectoren een handleiding voor beheerders, werkgevers en werknemers opgesteld. Mijns inziens heeft dit onderwerp voldoende aandacht gekregen in de afgelopen twee jaar. Ik heb dan ook niet het voornemen om – een half jaar ná de invoering van de rookvrije horeca – wederom een voorlichtingscampagne te gaan voeren.

21

Ik verwijs graag naar mijn antwoord bij vraag 16.

Antwoorden op vragen en opmerkingen van de PVV-fractie

22

Ik ben het niet eens met u dat de horecasector, ondanks haar inzet, op eigen initiatief het gewenste effect sorteerde. Zoals ik tijdens het algemeen overleg op 27 november jl. aangaf, leidde de term «rookvrije» ruimte voor verschillende interpretaties en tot cijfervtrobelling. De resultaten van de zelfregulering, waar ik in mijn brief van december jl. ook aan refereer, waren onvoldoende en de bescherming van de horecawerknemer zou hiermee niet gerealiseerd worden. Daarom heeft het kabinet op 8 juni 2007 besloten de rookvrije werkplek per 1 juli 2008 ook door te voeren in de sectoren horeca, sport en kunst/cultuur. In de Kamerbrief van 8 juni 2007 is aan de hand van de resultaten van twee jaar zelfregulering duidelijk toegelicht waarom de bescherming van de werknemer hiermee niet bereikt zou worden. Ditzelfde geldt voor uw suggestie om met rode en groene bordjes te gaan werken.

23

De horecaondernemer is ten principale verantwoordelijk voor de juiste gang van zaken in de inrichting. Voor het rookgedrag van bezoekers ligt dit niet anders. De Tabakswet stelt namelijk dat werkgevers verplicht zijn zodanige maatregelen te treffen dat werknemers in staat worden gesteld hun werkzaamheden te verrichten zonder hinder of overlast van roken door anderen. Dit rookverbod is ook van toepassing verklaard op een horecaondernemer zonder personeel. Als een bezoeker zich niet aan de regels houdt dan kan de ondernemer de bezoeker sommeren om te vertrekken. Weigert de bezoeker, dan is er sprake van overtreding van artikel 138 van het Wetboek van Strafrecht (lokaalvredebreuk) en is de bezoeker op basis daarvan strafbaar. In de praktijk van de openlijke regel-overtreding waarmee de VWA wordt geconfronteerd, blijkt dan ook dat de ondernemer bepaalt of het rookverbod wordt geëerbiedigd.

24

Sinds de inwerkingtreding van de gewijzigde Tabakswet in 2002 was duidelijk dat de rookvrije werkplek per 1 januari 2004 zou worden ingevoerd. Weliswaar is toen voor de horeca een tijdelijke uitzondering gemaakt, maar duidelijk was dat de rookvrije werkplek ook in de horeca zou worden ingevoerd. Voorafgaand aan de invoering in de horeca is een voorlichtingscampagne gevoerd. Zie hiervoor het antwoord op vraag 20. Ik deel dus niet de mening dat ondernemers zich onvoldoende hebben kunnen voorbereiden op de invoering van de rookvrije horeca. Ik word hierin gesteund door het feit dat de naleving – ook kort na de invoeringsdatum – in het algemeen zeer hoog is.

In mijn brief van 16 december 2008¹ heb ik geïllustreerd dat er op dit moment geen grond is om vast te stellen dat de rookvrije horeca voor bepaalde sectoren of (sub)groepen buiten proportioneel uitwerkt. Een reden om voor bepaalde sectoren of groepen een uitzondering of buitengewone ondersteuning (compensatie dan wel subsidie) te overwegen, dient zich op basis van de in de brief toegelichte gegevens niet aan. Verder heb ik duidelijk gemaakt dat, behalve het feit dat de nu bekende gegevens daarvoor geen basis bieden, er de nodige principiële en praktische bezwaren zijn tegen een uitzonderings- of ondersteuningsregeling.

25

Volgens onderzoek van TNS NIPO rookte in 2004 zo'n 39% van de werknemers in de horeca². Zo'n 7% rookte af en toe en ongeveer 55% rookte nooit. Deze cijfers komen redelijk overeen met cijfers uit Engeland³ en Schotland⁴ waar zo'n 40% van de horecawerknemers rookt.

26

Er kunnen andere factoren meespelen bij de daling van het aantal ziekenhuisopnames voor hartaanvallen in genoemde landen, maar onderzoekers proberen hier zo goed mogelijk rekening mee te houden en voor te corrigeren. Zo is in het onderzoek in Schotland, naast persoonskenmerken, goed rekening gehouden met onder meer het rookgedrag en de blootstelling aan tabaksrook. Verder hebben de onderzoekers in dezelfde periode voor en na de invoering gemeten om zo seizoensinvloeden goed uit te kunnen sluiten. Er is gekeken naar eventuele veranderingen in sterfte voordat patiënten het ziekenhuis bereiken (deze sterfte was eveneens gedaald). Ook is de gevonden daling (17 procent) vergeleken met de trend gedurende de tien jaar voor de invoering van de regelgeving (gemiddeld 3 procent daling per jaar) en met het aantal ziekenhuisopnames voor hartaanvallen in dezelfde periode in Engeland (daling van 4 procent) waar de regelgeving toen nog niet was ingevoerd. Op basis van deze onderzoeksmethode concluderen de onderzoekers dat de ziekenhuisopnames voor hartaanvallen na de invoering van de regelgeving is afgenomen en dat 67 procent van deze afname betrekking had op niet-rokers.

¹ TK, vergaderjaar 2008–2009, 22 894, nr. 206.

² STIVORO, Tabaksrook in de werkomgeving, Resultaten van het PARA-meter onderzoek onder werknemers, Den Haag, 2005.

³ Semple S., et al., Changes in bar workers' and customers' exposure to second-hand smoke, health and attitudes, A collaborative study by the University of Aberdeen, the Institute of Occupational Medicine, and Liverpool John Moore's University, 2008.

⁴ Hilton S., et al., Expectations and changing attitudes of bar workers before and after the implementation of smoke-free legislation in Scotland, BMC Public Health 2007, 7:206.

27

Daarover zijn mij geen gegevens bekend. Een ondernemer heeft vaak te maken met schommelingen in de omzet. Een verandering in de omzet van 4% komt mij bescheiden voor. Een dergelijke omzetsdaling hoeft mijns inziens – hoe pijnlijk die overigens ook altijd is – voor een gezonde horeca-onderneming onder normale omstandigheden niet direct te betekenen dat deze failliet gaat.

28

Op 24 november 2008 berichtte het CBS over prijsstijgingen in de horeca. Het CBS meldde dat de prijsstijging in de horeca in de afgelopen tien jaar bijna altijd hoger was dan de inflatie. KHN kwam vervolgens met een persbericht dat de prijsstijging in de horeca niet goed vergelijkbaar is met de inflatie, omdat de inflatie aangeeft wat er gemiddeld in het «boodschappenmandje» van de consument zit en de horecaondernemer nog een aantal kosten moet betalen die niet gelden voor de inkopen van een consument. Als voorbeelden geeft KHN de kosten van vergunningen, brandveiligheid, arbeidsomstandigheden en lokale lasten.

29

Duidelijk is dat rond die tijd het consumentenvertrouwen sterk is gedaald en dat de inflatie sterk opliep (van ongeveer 1 procent naar zo'n 3 procent). Het CBS geeft aan dat horecabestedingen gevoelig zijn voor schommelingen in de conjunctuur en dat de consument snel op horecabestedingen bezuinigt als het economisch minder gaat. Ook zijn de prijzen in de horeca sinds die tijd sterker gestegen dan daarvoor (van net iets boven 3 procent tot bijna 5 procent).

30

Er kan meespelen dat het in restaurants mogelijk al langer gebruikelijk was om delen rookvrij te maken. In 2006 had echter ook 50 procent van de cafés een rookvrije zone/ruimte (ten opzichte van 60 procent van de restaurants). Ik acht het niet waarschijnlijk dat hiermee de verschillen tussen restaurants en cafés goed te verklaren zijn.

31

Zie het antwoord op vraag 24.

32

Daarover zijn mij geen gegevens bekend. Zie het antwoord op vraag 24.

33

Het aantal cafés met een verkoopoppervlakte kleiner dan 70 m² is mij niet bekend. Er waren volgens het Bedrijfschap Horeca & Catering in 2008 1613 cafés met een verkoopoppervlakte kleiner dan 50 m² en 6111 cafés met een verkoopoppervlakte van 100 m². Zie verder het antwoord op vraag 12.

34

De regelgeving stelt weinig eisen aan rookruimten, in ieder geval geen eisen aan de (minimale of maximale) omvang van een rookruimte. In mijn brief van 16 december 2008 heb ik toegelicht dat een horeca-inrichting meer kan omvatten dan enkel de horecalokaliteit en dat er geen eis is dat een rookruimte enkel binnen de horecalokaliteit mag worden ingericht. Daarnaast kan een ondernemer ook de mogelijkheden in de open lucht verkennen (tuin/terras).

35

Ik verwijs graag naar mijn antwoord bij vraag 16.